LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

TIO / Paavola

Lausunto
18.10.2022

Ympäristövaliokunta
EDUSKUNTA

HE 140/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Liikenne- ja viestintäministeriön kirjallinen asiantuntijalausunto

Ympäristövaliokunta on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (HE 140/2022 vp).

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Lain tavoitteena on toteuttaa valtakunnallinen yhteinen tietojärjestelmä rakennetun ympäristön tiedolle. Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämä tietojärjestelmä sisältäisi rakentamisen ja alueidenkäytön tietoja. Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella lakiin lisättäisiin kaavojen ja tonttijaon digitalisaatiosta johtuvat muutokset. Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut ympäristöministeriön helmikuussa 2022 asettamaan työryhmään, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esitys rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista lausuntokierrosta varten. Työryhmä kuuli valmistelun aikana liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalta asiantuntijoina edustajia Väylävirastosta ja Liikenne- ja viestintävirastosta. Työryhmän toimikausi päättyi 31.5.2022.

Liikenne- ja viestintäministeriö kannattaa ehdotusta. Ministeriö pitää digitalisaation, automaation ja tiedon hyödynnettävyyden edistämistä erittäin kannatettavana palveluiden parantamiseksi erityisesti henkilön omien tietojen hallintaan perustuvien palveluiden kehittämisen edistämiseksi sekä viranomaispalvelujen tuottamiseksi ja yhteiskunnan eri toimijoiden tietotarpeiden täyttämiseksi sekä viranomaisten välisten prosessien sujuvoittamiseksi. Samoin tulisi edelleen edistää tiedon saatavuutta sekä tiedon ja järjestelmien yhteentoimivuutta, jotta tietoa olisi mahdollista jakaa saumattomasti eri sektoreiden toimintojen ja toimijoiden välillä.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä sitä, että rakennetun ympäristön tietojärjestelmä mahdollistaisi rajapinnan kautta tietojen olevan mahdollisimman laajasti hyödynnettävissä muiden muassa Väyläviraston, Liikenne- ja viestintäviraston ja Ilmatieteen laitoksen viranomaistoiminnassa. Rakennetun ympäristön tiedolla on keskeinen osa liikenne- ja logistiikkasektorin automaatio- ja digitalisaatiokehityksessä sekä liikenteen palveluiden tuottamisessa ja kehittämisessä.

Laajamittaisen ja tehokkaan tiedon hyödyntämisen mahdollistamiseksi liikenteen sektorilla kehitetään liikenteen tietopohjaista toimintaympäristöä,

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite: Eteläesplanadi 4, Helsinki
Postiosoite: PL 31, 00023 Valtioneuvosto
Puhelin: 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@gov.fi
kirjaamo.lvm@gov.fi

johon kuuluu koko liikennejärjestelmä sekä sen digitaaliset palvelut. Rakennetun ympäristön tiedon ja liikenteen tietoekosysteemin kehittämisen välillä on käynnissä useita hankkeita, joissa tarkastellaan muun muassa kuntien ja kaupunkien infradataa, esteettömyystietoa, matkatietoja liikenteen ja logistiikan solmupisteissä, yhteentoimivuus- ja sanastoyhteistyötä, osoite- ja paikkatietoa, identiteettien hallintaa, datan luvitus- ja käyttöoikeuksia sekä tietoturvaa ja –suojaa. Lisäksi rakennetun ympäristön tieto linkittyy myös liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan työhön toimivan datatalouden sekä kestävän, älykkään, digitaalisen ja dataan pohjautuvan liikkumisen edistämiseksi, joten se on merkittävässä roolissa muun muassa valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (Liikenne 12), fossiilittoman liikenteen tiekartan ja kansallisen digitaalisen kompassin tavoitteiden saavuttamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että anonymisoidun datan käsittelyyn ja riittävän tietosuoja ja –turvan tason varmistamiseksi on luotava ja hyödynnettävä yleisesti yhteentoimivia ratkaisuja, jotta tästä ei muodostu esteitä tiedon hyödynnettävyydelle. Toimijoilta tulisi myös vaatia, että nämä ovat selvillä käytettävissä olevista avoimista standardeista, avoimen lähdekoodin ratkaisuista ja muista semanttisen yhteentoimivuuden toteuttamisperiaatteista.

Esityksessä tuodaan esiin, että tällä hetkellä ei ole julkisesti luotettavaa rekisteriä tai tietojärjestelmää, josta rakennuksen omistajatiedot olisivat saatavilla. Oikeusministeriö on arvioinut sääntelyn tarpeellisuutta osana Maakaaren (540/1995) uudistamista. Tuleva Euroopan Unionin lainsäädäntö on edellyttämässä erilaisia niin kutsuttuja omadata-palveluita rakennuksen omistajille, minkä vuoksi rakennuksen omistajatietoa tarvitaan yhteiskunnassa paitsi kansalaisten ja yritysten tarpeisiin, myös lainsäädännöllisestä näkökulmasta. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että tiedon hallinnan toteutuksessa huomioidaan kansalaisten osallistumismahdollisuudet ja oikeus omien tietojensa hallinnointiin omadata-periaatteen mukaisesti. Erityisesti kansalaisten omien tietosisältöjen suostumusten hallinnointiin ja uudelleenkäyttöön tulee luoda edellytykset sekä tarjota tähän helppokäyttöisiä ratkaisuja.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota tietosuojaan sekä tieto- ja kyberturvallisuuteen. Ministeriö korostaa, että uusien teknologioiden, alustojen, palveluiden ja järjestelmien kehittämisessä sekä tiedon hyödyntämisessä ja käsittelyssä on otettava huomioon sisäänrakennettuna ja oletusarvoisena tietosuojan periaatteet. Tieto- ja kyberturvallisuuden huomioiminen digitalisaatiokehityksessä tulisi olla perusedellytys ja tietoturvallisuuden tulisi olla myös sisäänrakennettuna kaikkiin digitaalisiin palveluihin. Erityisesti ammattihenkilöstön osaamisen tulee vastata kulloisessakin tehtävässä ja eri rooleissa vaadittavaa tiedonhallinnan sekä tietosuoja- ja tietoturvaosaamisen tasoa.

Esityksen tietoyhteiskuntavaikutuksien arvioinnin vaikutuksissa digitaaliseen turvallisuuteen on todettu, että osana rakennetun ympäristön tietojärjestelmän määrittelytyötä laadittiin järjestelmän tietoturvavaatimukset. Näitä tarkennettiin määrittelytyötä tukemaan tilatussa, erillisessä rakennetun ympäristön digitaalista turvallisuutta ja tietosuojaa tarkastelevassa selvityksessä. Järjestelmän tietuetason

tietoturva, tiedon kasautumisvaikutukset ja kontekstisidonnaisuuksien riskit tunnistettiin, jotta digitaalisen turvallisuuden reunaehdot täyttyvät. Työtä valvoi ja ohjasi laaja ohjausryhmä 23.8.2021- 31.3.2022, johon kuului myös edustajat liikenne- ja viestintäministeriöstä ja Liikenne- ja viestintävirastosta.

Tomi Paavola
Ylitarkastaja
Tietoliiketoimintayksikkö
Tieto- ja turvallisuusosasto

Jakelu Ympäristövaliokunta